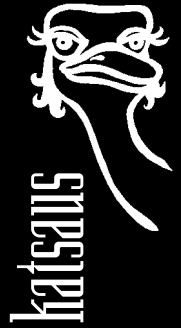

Havaintoja suomalaisesta televisiohistorian tutkimuksesta

Historiantutkimuksen asema suomalaisessa viestinnän tutkimuksessa on pitkään ollut marginaalinen. Joitakin mediahistorian tutkimuksia on vuosien mittaan ilmestynyt, mutta esimerkiksi alan metodologiaa ei opeteta yliopistotasolla juuri lainkaan. Näin ei kuitenkaan ole ollut aina. Viestinnän tutkimuksen institutionalisoituessa suomalaisiin yliopistoihin saksalaisvaikutteisena sanomalehtioppina sanomalehden historia kuului vielä opintovaatimukseen. Myös monien opinnäytetöiden aiheet liittyivät lehdistöhistoriaan. (Rantanen 1996, 42–43.) Tilanne muuttui vasta 1970-luvun alkuvuosiin sijoittuvan paradigmaattisen murroksen myötä, kun viestinnän opetusta tarjonneissa yliopistoissa omaksuttiin sekä itäeurooppalainen marxismi-leninismi että yhdysvaltalainen mass communication research -perinne. Koska historiantutkimus suljettiin molemmissa suuntauksissa tutkimuskentän ulkopuolelle, katosivat viestinnän historiaa käsittelevät teokset lähes kokonaan yliopistojen tutkintovaatimuksista. Modernin tiedotusopin läpimurto aiheutti siis viestinnän historian tutkimukselle romahduksen, josta se ei ole vieläkään toipunut. (Emt., 46–47.)

Laiminlyönti koskee luonnollisesti kaikkien viestinnän historian eri osa-alueiden tutkimusta. Uusilla tai uudehkoilla tutkimusalueilla ei perusteellista historian tutkimusta ole päässyt edes syntymään. Esimerkiksi radio- ja televisiotutkimus kehittyi suomalaisissa yliopistoissa rinta rinnan juuri modernin viestinnän tutkimuksen kanssa (Hujanen 1997, 5). Oppihistoriallisen tarkastelun valossa on siis ymmärrettävää, että televisiohistorian tutkimus on jäänyt hyvin vähäiseksi. Toki ilmiötä selittää osaltaan myös se, että televisio on viestintävälineenä vasta keskiikäinen: säännölliset tv-lähetykset ovat kuuluneet suomalaisten arkipäivään vain viitisenkymmentä vuotta.

Ehkä tärkein syy televisiohistorian tutkimuksen marginaaliseen asemaan löytyy kuitenkin akateemisesta arvomaailmasta: televisio on alusta asti asetettu osaksi matalaa kulttuuria, jolloin television ja sille ominaisten ohjelmamuotojen (muun muassa sarjadraamojen) tutkimusta ei ole pidetty ”oikeana” tai ”kovana” tieteenä. Aika oli kypsä televisio-ohjelmien tutkimukselle vasta 1980-luvulla, kun populaarikulttuurin ilmiöistä tuli seuraavan tutkimusparadigman murroksen myötä yleisesti hyväksyttäviä tutkimuskohteita.

Tutkimustradition vähäisyys ei tietenkään ole vain huono asia: uusien televisio-tutkijoiden kannalta on onnellista, ettei aineistoja ja tutkimuskohteita ole vielä kaluttu loppuun, kuten joillekin viestinnän tutkimuksen kohteille näyttää käyvän. Historiantutkimuksen historiattomuus aiheuttaa kuitenkin tiettyjä ongelmia. Tutkimusten harvalukuisuus on johtanut siihen, ettei alalle ole päässyt kehittymään omaa historiografiaa, historiankirjoittamisen teoriaa tai historiaa (Koivunen

1997, 261). Televisiohistorian tutkimusten lähtökohdissa, kysymyksenasettelussa ja metodeissa on otettu mallia sekä radion (broadcasting-tutkimus) että elokuvan historian tutkimuksesta. Eri perinteistä ponnistavista tutkimuksista on vaikea löytää yleispätevää vastausta siihen, millaista televisiohistorian tutkimus on – tai millaista sen tulisi olla. Kun viestinnän historiaa käsitteleviä tutkimuksia on lisäksi periodisoitu ja ryhmitelty usealla eri tavalla ja eri käsitteitä käyttäen, näyttäytyy tutkimuskenttä hyvin hajanaisena ja fragmentaarisena. Jaottelut voidaan kuitenkin tiivistää kahteen selvästi toisistaan eroavaan tapaa hahmottaa alan tutkimusta. Näistä ensimmäinen näkee tutkimuksen kehityskulkuna, jossa periodit seuraavat toisiaan ainakin jossain määrin kronologisesti. Toisen mukaan viestinnän historian tutkimus voidaan ymmärtää joukkona rinnakkaisia, toisilleen vaihtoehtoisia tapoja lähestyä tutkimuskohdetta.

Raimo Salokangas (2002, 104) jakaa suomalaisen viestinnän historian tutkimuksen kolmeen vaiheeseen, joista jokainen vie tutkimusta eteenpäin aiemmin tehtyjä tutkimuksia hyväksi käyttäen. *Välinehistoriat* (medium histories) tutkivat tietyn viestintäinstituution toimintaa ja jossain määrin myös sen tuotteita. Näiden tutkimusten tehtävänä on tuottaa konteksti *mediahistorian* tutkimuksille, jotka laajentavat tarkastelun instituutioiden ulkopuolelle, mediasysteemeihin. Kolmannen vaiheen tutkimukset suuntaavat katseensa vieläkin kauemmas. Tällä *viestinnän historian* tutkimuksella Salokangas viittaa lähestymistapaan, joka muistuttaa kulttuurihistorian tutkimusta. Tutkimuksen lähtökohdista on silti edelleen media ja viestintä. (Emt., 104.)

Salokankaan jaottelun taustalla on Paddy Scannellin (2004) ajatus viestinnän historian tutkimuksen sukupolvista. Tässä periodisoinnissa 'ensimmäisen sukupolven' historiat rakentavat narratiiveja televisio- ja radioinstituutioista ja tuottavat siten 'toisen polven' tutkimuksia, jotka keskittyvät instituutioiden tuotteisiin, niiden vaikutuksiin ja vastaanottoon (emt., 2). Teoksessaan *Radio, Television and Modern Life* (1996) Scannell ilmoittaa siirtyneensä 'toisen sukupolven' tutkimuksesta seuraavaan vaiheeseen, jossa hän pohtii radio- ja televisio toiminnan ja yhteiskunnan välisen suhteen laajempia vaikutuksia. Tälle 'kolmannen sukupolven' tutkimukselle on ominaista radion ja television jokapäiväisyyden korostaminen. (Emt., 1–5.)

Kun televisiohistorian tutkimus nähdään joukkona rinnakkaisia lähestymistapoja, löytyy taustalta elokuvahistorian tutkimuksesta lainattu jaottelu erilaisiin osahistorioihin. Tätä jaottelua hyödyntää esimerkiksi Anu Koivunen (1997) listatessaan televisiohistorian tutkimuksen lähestymistapoja. Koivusen mukaan television *esteettisen* historian kohteena ovat kerronnan muodot, esimerkiksi ohjelmatyyppien historia. *Teknologisen* historia tarkastelee viestintävälineen tekniikkaa. *Taloudellisen* historian tutkimuskohteena voi olla vaikkapa televisio toiminnan järjestäytyminen julkisen palvelun kanaviin ja kaupallisiin kanaviin. Television *sosiaalishistoriaa* on puolestaan television katselun historia ja sen kytkökset kuluttamisen historiaan, arjen historiaan ja niin edespäin. Myös ohjelmayhtiöiden, kanavien ja tuotantofirmojen sisäisten suhteiden tutkimus edustaa tätä lähestymistapaa. Edellä mainittuihin neljään kategoriaan Koivunen lisää vielä television *mentaalihistorian* ja *poliittisen* historian. Mentaalihistoria tutkii televisioon liitettyjä toiveita ja pelkoja sekä erilaisia tapoja ymmärtää television merkitys ja funktiot. Poliittinen historia tarkastelee television yhteiskuntasuhteita. (Emt., 261–262.)

Koivusen hienosyinen jaottelu voi olla hyvinkin hedelmällinen tutkijan muotoillessa tutkimuskohdettaan ja omaa paikkaansa tutkimustraditiossa, mutta kun tavoitteena on rakentaa kokonaiskuva televisiohistorian tutkimuksen kentästä, oman osa-alueen nimeäminen lähes jokaiselle aiheesta tehdyille tutkimukselle ei tietenkään ole mielekäästä. Niinpä hahmotan suomalaisen televisiohistorian tutkimuksen muutoksia edellä esiteltyä Salokankaan periodisointia mukailevan jaotte-

lun avulla. Esitän, että suomalaisessa televisiohistorian tutkimuksessa ollaan perinteisten instituutiohistorioiden ja 'toisen sukupolven' ohjelmahistorioiden jälkeen omaksumassa tarkastelutapaa, jonka kohteena ovat television merkitykset laajassa kulttuurisessa kontekstissa. Vastaava kehitys voidaan nähdä myös yleisradiohistorian tutkimuksessa: viestintäinstituution tutkimuksesta on siirrytty ohjelmien ja edelleen viestinnän merkitysten analyysiin (Oinonen 2004, 35).

Viitataan tällä vaiheistuksella televisiohistorian tutkimuksessa havaittaviin trendeihin, lähestymistapoihin, joita useat tutkijat samanaikaisesti hyödyntävät tutkimuksessaan. Kyse ei siis ole luokittelusta, joka sisältäisi kaikki suomalaiset televisiohistorian tutkimukset. 'Kolmannen sukupolven' tutkimus ei myöskään edusta tutkimuksen korkeinta tasoa, vaan täydentää aiempia lähestymistapoja ja muodostaa yhdessä niiden kanssa suhteellisen kronologisen jatkumon. Tutkimuksen aiemmat vaiheet eivät ole täysin kadonneet eivätkä menettäneet merkitystään, vaan tarjoavat perustan uusille tutkimuksille ja näkökulmille.

Käyn läpi maassamme tehtyä televisiohistorian tutkimusta kysyen, mitä siirtymät vaiheesta toiseen ovat merkinneet tutkimuskohteille ja tutkimuksissa käytetyille metodeille. Lopuksi pohdin, mikä on televisiohistorian tutkimuksen tila tällä hetkellä ja millaisia ongelmia 'kolmannen polven' televisiotutkijat kohtaavat.

Monien esittelemieni tutkimusten tekijät eivät määrittele töitään televisiohistorian tutkimuksiksi, vaikka tutkimuskohde kiinnittyikin välineen menneisyyteen. Siksi rajanveto historian tutkimuksen ja muun televisiotutkimuksen välillä on ongelmallista. Televisiotekniikan historiaa käsittelevät tutkimukset olen rajannut tässä käsittelyn ulkopuolelle, koska katson niiden tutkimuskohteensa puolesta eroavan merkittävästi muusta televisiohistorian tutkimuksesta. Tällä rajauksella en halua väheksyä teknologisen historian merkitystä viestintävälineen luonteen ymmärtämiselle, vaan tarkoitukseni on esittää tiivistelmä niistä muutoksista, joita tutkimuskentällä on tapahtunut. Kuten Paavo Oinonen (2004, 35) on todennut, ajatus tutkimuksen sukupolvista on abstrakti ja tutkimuksen todellisuus käytännössä moniaineksinen. Historian ymmärrettäväksi tekeminen edellyttää kuitenkin usein yksinkertaistamista.

Televisioinstituutioiden tutkimus

Televisioinstituutioiden tutkimus edustaa perinteistä niin sanottua ensimmäisen sukupolven historian tutkimusta. Tutkimuksen kohteina ovat tietyn instituution toiminta ja suhde yhteiskuntaan sekä toissijaisesti instituution tuotteet, ohjelmat. Ohjelmat nähdään lähinnä instituution reaktioina tutkimusajankohdan poliittisiin ja taloudellisiin olosuhteisiin eikä itsessään tutkimisen arvoisina kulttuuri-tuotteina. Institutionaalaisella historian tutkimuksella on vahvat siteet yleisradio-toimintaan. Molemmat ovat kotoisin Britteinsaarilta ja Asa Briggsin (1961) kirjoittamaa BBC:n historiaa pidetään perinteisen televisio- ja radiohistorian tutkimuksen alullepanijana.

Suomessa institutionaalisen televisiohistorian tutkimuksen tunnetuin teos on Raimo Salokankaan kirjoittama Yleisradion historian toinen osa, *Aikansa oloinen* (1996). Tutkimuksessa Yleisradio asetetaan osaksi yhteiskuntaa analysoimalla sen hallinnollisen rakenteen toimintaa ja ohjelmiston aiheuttamia reaktioita (Salokangas 1997, 51). Salokankaan (1996, 435) mukaan taustan ja kontekstin täytyy olla tämän tyyppisen uraauurtavan historioinnin tärkein kohde, jotta 'toisen polven' tutkimusten olisi helpompi selittää välineiden sisältöä eli ohjelmia. Vaikka Salokangas ilmoittaa tutkimuksensa tavoitteeksi Yleisradion ja suomalaisen yhteiskunnan välisen suhteen tarkastelun (1997, 50) ja asettaa kontekstin

tutkimuksensa etualalle (emt., 53), rajoittuu kontekstin käsittely tutkimuksessa lähinnä poliittis-taloudellisten olosuhteiden analysointiin. Tällainen kontekstin tulkinta näyttää nykyisen kulttuurihistoriallisen tutkimuksen näkökulmasta melko suppealta, mutta on syytä muistaa, ettei historian tutkimusta tehdä poliittisessa tyhjiössä. Institutionaalisen ja poliittisen kontekstin merkitys radio- ja televisiotoiminnalle selittää osaltaan tutkimuspoliittisia valintoja (Hujanen 1997, 15). Erityisen tärkeää tutkimuksen kontekstoiminen on silloin, kun arvioidaan Yleisradion omasta historiastaan julkaisemaa teosta.

Institutionaalisen historian tutkimuksen fokusointia selittää myös se, että ensimmäiset instituutiohistoriat niin Englannissa kuin Suomessakin ovat historian tutkijoiden kirjoittamia. Tämä näkyy erityisesti tutkimusten metodologisissa valinnoissa. Tutkimuksissa on käytetty perinteisiä historian tutkimuksen metodeja ja keskitytty merkittävien tapahtumien kuvaukseen instituution arkisen toiminnan sijaan. Näkökulma instituution tuotteiden käyttäjiin, kuuntelijoihin ja katsojiin, on ylhäältä alaspäin. Samanlainen paternaalinen asenne sisältyy myös varhaisen yleisradiotoiminnan periaatteisiin.

Kaupallisen television puolelta akateeminen historian kirjoitus puuttuu lähes kokonaan, mutta televisioyhtiöiden johtajien kirjoittamat muistelmat edustavat käsittelytapansa puolesta institutionaalista historian tutkimusta. Niin Vilho Lukkarisen ja Väinö Nurmimaan kirjoittama TES-TV:n historia *Kun telkkari Suomeen tuli* (1988) kuin Mainos-TV:n entisen toimitusjohtajan Pentti Hanskin *Pöllön siivin* (2001) asettavat historian kirjoituksessa etualalle televisioinstituutioiden hallinnolliset toimenpiteet ja niihin liittyvät poliittiset ja taloudelliset päätökset. Mainos-TV:n kohdalla tällainen lähestymistapa on ymmärrettävämpi, koska yhtiö toimi Hanskin aikana Yleisradion toimiluvalla ja oli siis sidottu parlamentaariseen päätöksentekoon. TES-TV:n toiminta sen sijaan käynnistyi televiotekniikasta kiinnostuneiden insinööriopiskelijoiden ja radioharrastajien toimesta hyvin epävirallisena ja epämuodollisena. Ehkä kirjoittajien tavoitteena onkin ollut legitimoida paljon huomiota ja keskustelua herättäneen TES-TV:n toiminta jälkikäteen kirjoittamalla yhtiön historiaa ”perinteisen” ja yleisesti hyväksytyin mallin mukaan.

Ohjelmien ja tuotannon tutkimus

1980-luvulla televisiohistorian tutkimus alkoi herättää uudenlaista kiinnostusta. Tähän vaikuttivat sekä suomalaisessa televisiotoiminnassa että akateemisessa tutkimusparadigmassa tapahtuneet muutokset. Erityisesti Yleisradion merkitys suomalaisen televisiohistorian tutkimuksen promootorina korostui, kun julkisen palvelun televisio joutui kiristyneessä kilpailutilanteessa perustelemaan legitimitteettinsä uudelleen. (Hujanen 1997, 6.)

Yliopistoissa mediatutkimus herätti kiinnostusta mcr-perinteeseen kriittisesti suhtautuneissa tutkijoissa. (Emt., 6.) Uudenlaisen viestinnän tutkimuksen synty liittyy kulttuurintutkimuksen kehittymiseen sekä yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden tutkimuskohteiden ja -tapojen lähentymiseen. Suomessa televisiotutkimus ja myöhemmin mediatutkimus ovat ensimmäisinä tieteenaloina hakeneet vaikutteita taiteen- ja kirjallisuudentutkimuksesta. (Emt., 15.)

Hujanen (1997) ajoittaa juuri 1980-luvulle viestinnän tutkimuksessa tapahtuneen metodologisen siirtymän televisio- ja radiotutkimuksesta (broadcasting research) mediatutkimukseen. Kun viestintää oli aiemmin ajateltu tiedonsiirtona, alettiin nyt korostaa kieltä, merkitystä ja tekstiä. Tutkimuksen kontekstille siirtymä merkitsi huomion kääntämistä yhteiskunnasta kulttuuriin ja sen merkityksiin sekä sosiaaliseen ja tulkinnalliseen toimintaan. Näiden tutkimuksellisten lähtö-

oletusten muuttumisen myötä kvantitatiiviset metodit vaihdettiin kvalitatiivisiin. (Hujanen 1997, 16.)

Vaikka Hujanen hahmottaa tällä siirtymällä nimenomaan radiotutkimuksessa tapahtunutta muutosta, löytyy samoja piirteitä myös televisiohistorian tutkimuksesta. Instituutihistorioiden jälkeen tutkimuksen kohteiksi valikoituivat usein ohjelmat ja niiden tuotanto. Yleisön rooli ohjelmien vastaanottajana ymmärrettiin aiempaa aktiivisemmaksi ja ohjelmien vaikutusten sijaan alettiin tutkia niiden tulkintaa, vastaanottoa ja merkitystä katsojille.

Avauksena televisio-ohjelmien ja niiden tuotannon historian tutkimukseen voidaan pitää Taisto Hujasen (1993) raporttia *Ajankohtaisen kakkosen* historiasta. Tutkimuksessa tarkastellaan sekä *Ajankohtaisen kakkosen* tuotantoa että itse ohjelmaa tekstinä analysoimalla muun muassa ohjelman sisältöjä, aiheita ja toimijoita. Hujanen (emt., 2) erottaa tutkimuksensa varsinaisesta historiantutkimuksesta asettamalla tavoitteekseen osoittaa historian relevanssi nykyhetken tilanneanalyysissä. Katson Hujasen raportin silti kuuluvan suomalaisten televisiohistorian tutkimusten joukkoon, koska pidän kaikkien historiantutkimusten julkilausumattomana tavoitteena parantaa historiantuntemuksen avulla ymmärrystä tämän hetken tilanteesta. Ilman tätä tavoitetta historiantutkimuksella ylipäätään olisi hyvin vähän merkitystä.

Toisen esimerkin televisiotuotannon historiaa käsittelevästä tutkimuksesta tarjoaa Iiris Ruohon väitöskirja *Utility Drama: Making and Talking about the Serial Drama in Finland* (2001). Ruoho tarkastelee TV2:n draamasarjojen tuotantoa 1960-luvulta 1990-luvun loppuun sarjojen estetiikan, televisiokritiikin ja sarjojen tekijöiden näkökulmista. Ruohon tutkimuksen erityisenä ansiona on osoittaa televisiohistorian tutkimukselle aivan uusi kohde: kvalitatiivista ja historiallista analyysiä suomalaisista sarjadraamoista ei ole aikaisemmin tehty (emt., 41).

Katja Valaskivi (2002) on puolestaan tehnyt läpileikkauksen suomalaisen televisio-ohjelmistoon selvittämällä ohjelmistoja hallinneita piirteitä 1950-luvun lopulta 2000-luvun alkuun. Hän on tarkastellut erityisesti viihteen ja asian välistä suhdetta eri ohjelmatyypeissä. Televisioviihteen hyväksyminen tutkimuskohteeksi ja television yhteiskunnallisten merkitysten jäsentämiseen käytettyjen kahtiajakojen analysoiminen ilmentääkin oikeastaan jo käynnissä olevaa siirtymää kohti television merkitysten tutkimusta.

Televisio merkitysten tutkimus

Kun television toimintatavat on aiemmissa tutkimuksissa selvitetty, voidaan siirtyä tutkimaan television merkitystä yleisille kulttuurisille kehityskuluille ja päinvastoin. Televisiohistorian tutkimuksen kolmannessa vaiheessa korostuu tutkimuskohteen yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kontekstin merkitys. Käsitys kontekstista poikkeaa kuitenkin merkittävästi siitä, millaisena ensimmäisen polven historiantutkijat sen ymmärsivät.

Yhdysvaltalaiset televisiotutkijat Christopher Anderson ja Michael Curtin (2002, 17) näkevät viimeaikaisessa mediahistorian tutkimuksessa muutoksen kohti kulttuurihistoriallista tutkimusta. Mediaa ei enää pidetä joukkona olemassa olevia faktoja, vaan se käsitetään jatkuviksi sosiaalisiksi prosesseiksi, joissa sitä käytön kautta määritellään yhä uudelleen (emt., 17). Myös monissa uusissa televisiohistorian tutkimuksissa on nähtävissä samoja piirteitä: television ja sen kulttuuristen merkitysten ajatellaan rakentuvan kielessä, jolloin tutkimuksen kohteena voi olla mentaliteetti, käsite tai jokin muu abstrakti asia institution, televisiolaitteen ja sieltä näkyvien ohjelmien sijaan. Tutkimuksen aineistona voivat olla ohjelmat ku-

ten toisen vaiheen tutkimuksessakin, mutta tulkinta viedään nyt pidemmälle niihin kulttuurisiin prosesseihin, joita ohjelmat ilmentävät. Tekeillä olevissa kotimaisissa tutkimuksissa tarkastellaan televisiohistoriaa muun muassa paikallisuuden, kaupallisuuden ja intermediaalisuuden käsitteiden kautta.

Television ymmärtämiseen sosiaalisena prosessina liittyy huomattava muutos tutkijan näkökulmassa: toisin kuin aiemmin, televisiohistoriaa tutkitaan ja kirjoitetaan alhaaltapäin, televisiota jokapäiväisessä elämässään määrittelevien ihmisten näkökulmasta. Näitä ihmisiä ovat niin televisioammattilaiset, mainostajat ja televisiokauppiat kuin – tärkeimpänä – katsojatkin. (emt., 18–19.)

Television merkityksiä tarkastelevien tutkimusten tavoitteena ei ole rakentaa suuria historiallisia narratiiveja. Historian tarkastelu alhaaltapäin ei kuitenkaan tarkoita tutkimusten muuttumista suppeammiksi, pikemminkin päinvastoin. Vaikka tutkimukset ovat usein ajallisesti tarkkaan rajattuja case-analyyssejä, rajaus mahdollistaa kohteen tarkastelun entistä laajemmassa kontekstissa. Itse asiassa television kulttuurihistoria hyödyntää Stuart Hallin artikulaatio-käsitettä pyrkiessään tavoittamaan tutkimuskohteeseensa liittyvän kompleksisuuden ja ristiriitaisuuden mahdollisimman laajasti (emt., 22). Ajatus kulttuuristen käytäntöjen ja vaikutusten artikuloitumisesta on rivien välistä luettavissa monesta kulttuurihistoriallisesta tutkimuksesta, vaikka artikulaatioteoriaa ei käytettäisikään metodologisten valintojen perusteluna.

Kulttuurihistoriallisen tutkimuksen periaatteisiin kuuluu, että konteksti pyritään rakentamaan tutkimuskohteesta ja aineistosta käsin sen sijaan, että tutkimuksen näkökulma määriteltäisiin teorian tai käsitteiden avulla jo ennen aineistoon tutustumista. Markku Hyrkkäsen (1997) mukaan tekstin ja kontekstin suhde on tarkkaan ottaen tutkijan tulkintojen – sekä tekstin että kontekstin tulkinnan – suhde. (Emt., 242.) Kontekstit eivät siis ole syitä vaan seurauksia: ne tulevat tulkinnan ja argumentaation tueksi vain, jos historioitsija sattuu päätyämään niihin jotakin tekstiä lukiessaan (emt., 245).

Telesiotutkijalle tällaisen tutkimuksen tekeminen tarjoaa useita haasteita. Koska mediahistorian tutkimusta ei yliopistoissa juuri opeteta, edellyttää kulttuurihistoriallisen lähestymistavan omaksuminen aivan uudenlaisen tutkimusmetodologiaan tutustumista ja samalla tieteenalarajojen ylittämistä. Lisäksi tutkija joutuu harrastamaan (vai pitäisikö sanoa: saa harrastaa?) monitieteellisyyttä rakentaessaan tutkimuksensa kontekstia: tutkimuskohteen ja sen kontekstin tarkastelu kaikessa kompleksisuudessaan edellyttää laajaa perehtymistä tutkimusajankohtaa käsittelevään kirjallisuuteen. Silti tutkimuskohteen yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kontekstin rakentaminen koko laajuudessaan on minkä tahansa tutkimuksen puitteissa mahdoton tehtävä. Ongelmaa havainnollistaa esimerkiksi Jukka Kortin väitöskirja *Modernisaatiomurroksen kaupalliset merkit* (2003). Kortti analysoi 1960-luvun suomalaista televisiomainontaa tavoitteenaan selvittää, miten modernisaatio mainoksissa toteutui. Vaikka Kortin pyrkimyksenä on kirjoittaa totaalihistoriaa (emt., 16), rajaa modernisaatioon liittyvä teoreettinen viitekehys tutkimuksen lähinnä sosiaalishistorialliseksi tarkasteluksi. Kortin teos voidaankin nähdä askeleena 'toisen sukupolven' tutkimuksista kohti 'kolmatta sukupolvea'.

Varsinaista television kulttuurihistoriaa on tähän mennessä käsitelty lähinnä artikkeleissa, jotka antavat esimakua tekeillä olevasta tutkimuksesta. Suomalaisen television kulttuurihistoriallista tutkimusta käynnistänyt Hannu Salmi (1997) on tutkinut television luonteesta 1940–50-lukujen Suomessa käytyä populaaria keskustelua. Hän tarkastelee artikkelissaan muun muassa niitä toiveita ja pelkoja, joita uuden viestimen tulon liitettiin. Salmen analyysin kohteena on siis erityisesti television mentaliteettihistoria, mutta mentaliteettien lisäksi hän sivuaa television teknologiseen, taloudelliseen ja sosiaalishistoriaan sekä

televisioestetiikkaan liittyviä kysymyksiä (Koivunen 1997, 262).

Monia television kulttuurihistoriallisia tutkimuksia yhdistää pyrkimys tarkastella television intermediaalisia suhteita muodossa tai toisessa. Tarve hahmottaa television paikka muiden viestintävälineiden joukossa on varmasti osittain peräisin artikulaatio-käsitteen ja kulttuurihistoriallisen lähestymistavan yhteydestä: mikäli tutkija haluaa ymmärtää television ominaispiirteitä, hänen on tarkasteltava koko mediakentän rakenteita ja viestimien suhteita toisiinsa. Intermediaalinen tarkastelu voi siis sisältyä television kulttuurihistorialliseen analyysiin (esim. Oinonen 2004) tai olla itse tutkimuksen aiheena.

Intermediaalisuus on tutkimuskohteena Sari Elfvingillä, joka on analysoinut television ja lehdistön suhdetta 1970-luvun alun Suomessa. Artikkelissaan Timo T. A. Mikkosesta ja tämän *M-show*-televisio-ohjelmasta (2004) Elfving tarkastelee television ja lehdistön intermediaalisuutta erityisesti kuuluisuuden tuottamisen kautta. Televisiohistorian tutkimuksen kannalta artikkelin mielenkiintoisinta antia on Elfvingin havainto siitä, että television kaupallinen viihde kohtasi ajoittain ankaraakin vastustusta samaan aikaan kun lehdistön viihteellistyminen nielaistiin lähes pureksimatta (emt., 18). Vaikka kaupallisen television ja aikakauslehdistön aikalaisvastaanotto poikkesi näin paljon toisistaan, ovat viestimet jakaneet mediahistorian tutkimuksessa saman kohtalon: molemmat on työnnetty tutkimuksen marginaaliin. Julkisen palvelun television ja kaupallisen television eriarvoinen asema tutkimuskohteina onkin eräs suomalaisen televisiohistorian tutkimuksen leimaa-antavista piirteistä.

Keskustelua

Suomalainen televisiohistorian tutkimus näyttää heijastavan paitsi tutkimuskulttuurissa myös televisiokulttuurissa tapahtuneita muutoksia. Samanaikaisesti kun katsojat ovat muuttuneet valistamista tarvitsevista kansalaisista ohjelmien kuluttajiksi ja edelleen niiden interaktiivisiksi tuottajiksi, on tutkimuksen painopiste siirtynyt televisioyhtiöistä ohjelmien kautta kohti katsojia. Samalla tutkimuksen näkökulma on laventunut siten, että televisiolaitteen ja siihen ohjelmia tuottavien organisaatioiden lisäksi tutkimuskohteeksi voidaan nyt ottaa koko television kanssa vuorovaikutuksessa oleva kulttuuri.

Historiantutkimuksen vähäisyyden lisäksi suomalaiselle televisiotutkimukselle on ollut ominaista Yleisradion vahva rooli sekä tutkimuksen käynnistäjänä että sen kohteena. Kaupallisten televisiokanavien kohdalla on akateemisessa historiantutkimuksessa edelleen aukko, jonka umpeen kuromisessa Jukka Kortin väitöskirjalla on tärkeä tienraivaajan rooli. Paljon valkoisia alueita on toki myös Yleisradion televisiohistorian kartalla. Näille alueille etsitään koordinaatteja Yleisradion ja eri yliopistojen viestinnän ja historian laitosten suunnitteilla olevalla Suomalaisen television historia -hankkeella. Hankkeen tavoitteena on tuottaa pääosin jo tehtyyn tutkimukseen pohjautuva kirja suomalaisen television ohjelmista ja niiden suhteesta yleisöihin.

Voi vain toivoa, että tämä hanke tuottaisi tutkimukselle uusia näkökulmia ja polunpäitä tai ainakin avaisi keskustelun historiantutkimuksen paikasta suomalaisessa televisiotutkimuksessa. Ib Bondebjerg (2002, 64) peräänkuuluttaa Pohjoismaiden kansallisiin mediahistorioihin uudenlaista lähestymistapaa, joka yhdistäisi elementtejä niin institutionaalisesta historiasta, ohjelmien esteettisestä historiasta kuin vastaanoton kulttuurihistoriastakin. Ehkä Suomessakin voitaisiin suunnata katse aiemmin tehtyyn tutkimukseen, poimia sieltä parhaat palat ja yhdistää ne uudeksi näkökulmaksi.

Kirjallisuus

- Allen, Robert C. & Douglas Gomery (1985)
Film History. Theory and Practice. New York: Alfred A. Knopf.
- Anderson, Christopher & Michael Curtin (2002)
Writing Cultural History: The Challenge of Radio and Television. Teoksessa Brügger, Niels & Kolstrup, Søren (eds.) Media History. Theories, Methods, Analysis. Aarhus: Aarhus University Press.
- Briggs, Asa (1961)
The History of Broadcasting in the United Kingdom. Vol. 1: The Birth of Broadcasting. London: Oxford University Press.
- Bondebjerg, Ib (2002)
Scandinavian Media Histories. A Comparative Study. Institutions, Genres and Culture in a National and Global Perspective. Nordicom Review No. 1–2/2002, s. 61–79.
- Elfving, Sari (2004)
Inhoa, halua ja murtumia rationaalisuudessa. Timo T. A. Mikkonen 1970-luvun televisiossa ja lehdistössä. Tiedotustutkimus 2004:3, s. 4–21.
- Hanski, Pentti (2001)
Pöllön siivin. MTV:n vuodet 1955–1984. Toim. Markku Onttonen. Keuruu: Otava.
- Hujanen, Taisto (1993)
Ajankohtainen kakkonen kohtaa historiansa. Tulkintoja TV2:n ajankohtaisohjelmista ja journalistisesta kulttuurista. Tutkimusraportti 9/1993. Helsinki: Yleisradio Oy.
- Hujanen, Taisto (1997)
From Broadcasting Research to Media Studies. A Historical Review and Analysis of Radio Research in Finland. Teoksessa Carlsson, Ulla (ed.) Radio Research in Denmark, Finland, Norway and Sweden. Nordicom Review Special Issue No. 1/1997, s. 5–21.
- Hyrkkänen, Markku (1997)
Aatehistorian kontekstit. Teoksessa Kuparinen, Eero (toim.) Työkälyt riviin. Näkökulmia yleisen historian tutkimusmenetelmiin. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja n:o 43. Turku: Turun yliopisto.
- Koivunen, Anu (1997)
Lähtökohtia televisiohistorialliseen tutkimukseen. Teoksessa Koivunen, Anu & Hietala, Veijo (toim.) Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:61. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Kortti, Jukka (2003)
Modernisaatiomurroksen kaupalliset merkit. 60-luvun suomalainen televisiomainonta. Helsinki: SKS.
- Lukkarinen, Vilho & Nurmimaa, Väinö J. (1988)
Kun telkkari Suomeen tuli – TES-televisiotoiminnan historia. Jyväskylä: Kirjayhtymä.
- Oinonen, Paavo (2004) Pitkä matka on Tippavaaraan... Suomalaisuuden tulkinta ja Yleisradion toimintaperiaatteet radiosarjoissa Työmiehen perhe, Kalle-Kustaa Korkin seikkailuja ja Kankkulan kaivolla 1945–1964. Helsinki: SKS.
- Rantanen, Terhi (1996)
Sanomalehtiopista tiedotusoppiin. Miten historia katosi suomalaisesta viestinnän tutkimuksesta? Tiedotustutkimus 1996:1, s. 40–52.
- Ruoho, Iiris (2001)
Utility Drama. Making of and Talking about Serial Drama in Finland. Sarjassa Media Studies. Tampere: Tampere University Press.
- Salmi, Hannu (1997)
"Pyhäkoulujen kilpailija" vai "kokoava keskipiste?" Suomalaista televisiokeskustelua 1940- ja 1950-luvuilla. Teoksessa Koivunen, Anu & Hietala, Veijo (toim.) Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:61. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Salokangas, Raimo (1996)
Aikansa oloinen. Yleisradion historia, osa 2. Helsinki: Yleisradio.
- Salokangas, Raimo (1997)
Context Comes First – or Does It? Teoksessa Salokangas, Raimo, Schwach, James & Virtapohja, Kalle (eds.) Writing Media Histories: Nordic Views. Publications of the Department of Communication. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Salokangas, Raimo (2002)
Media History Becomes Communication History – or Cultural History? Nordicom Review No. 1–2/2002, s. 101–105.
- Scannell, Paddy (1996)
Radio, Television and Modern Life. A Phenomenological Approach. Oxford: Blackwell Publishers.
- Scannell, Paddy (2004)
Television and history. Ripe 2004 -konferenssissa esitetty paperi. <http://www.yle.fi/keto/ripe/Programme/Scannell.pdf>. 31.5.2004.
- Valaskivi, Katja (2002)
Leipää ja rinkiä. Johdatus asian ja viihteen suhteeseen suomalaisessa televisiossa. Julkaisuja, sarja B43/2002. Tampere: Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitos.